

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ
Кафедра технологічної та професійної освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Цись О.О.
« ____ » _____ 2024 р.

Реєстраційний номер № _____
« ____ » _____ 2024 р.

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШОКЛАСНИКІВ
НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЇ

Кваліфікаційна робота студентки
групи ТНІМ-22
ступінь вищої освіти «магістр»
спеціальності 014 «Середня освіта»
Кушніра Романа Володимировича

Керівник доктор педагогічних наук,
професор Савченко Л. О.

Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS ____ Кількість балів ____

Голова ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Кушнір Роман Володимирович, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавав і не одержував недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЇ	
1.1. Наукова інтерпретація поняття «естетична культура»	6
1.2. Зміст естетичної культури старшокласників.....	14
1.3. Педагогічні умови формування естетичної культури на уроках технології.....	21
Висновки до першого розділу	25
РОЗДІЛ II. ДОСЛІДНО - ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШОКЛАСНИКІВ	
2.1. Вивчення стану проблеми використання уроків технологій при формуванні естетичної культури старшокласників в практиці роботи сучасної школи	28
2.2. Методика формування естетичної культури на уроках технології.....	33
2.3. Аналіз результатів дослідження.....	42
Висновки з другого розділу	54
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному суспільстві, яке переживає кризу в різних сферах життя, серед основних напрямів розвитку вирізняються ті, що можуть забезпечити стабільність моральних орієнтирів та світоглядних поглядів майбутніх поколінь. Відчуження молоді від загальної та національної культури, зниження моральних норм поведінки в суспільстві та інші негативні явища формують низку невирішених проблем.

У контексті національної антології розвиток культури особистості розглядається через призму розуміння духовних основ народної культури, починаючи з педагогічних праць П. Блонського, І. Ільїна, М. Пирогова, В. Розанова, Г. Сковороди, К. Ушинського, І. Франка, та інших. Велике значення для розвитку народної культури має праця в галузі етнографії та фольклору, де значну роль відіграють дослідження таких вчених, як М. Бахтин, Т. Бортникова, Ю. Бромлей, Г. Волков, І. Ільїн, Е. Григор'єва, В. Гусєв, М. Долженкова, А. Каргін, А. Лазарєв, Е. Стрельцова, В. Цукерман та інших. Сучасні праці з культурології та соціокультурної діяльності Г. Бирженюк, І. Бех, І. Зязюн, Г. Євтеєва, Т. Іванова, Ю. Красильников, А. Марков, С. Махліна, В. Селиванов, Н. Ярошенко та інші науковці, а також дослідження етнічної культури українського народу Є. Антонович, А. Голізова, Л. Єнтіс, Р. Захарчук-Чугай, М. Некрасова, Б. Прокопович, В.Томашевський та інші стали важливим фундаментом для переоцінки суспільних цінностей та ідеалів, визначаючи ключові напрямки реформування освітнього процесу. Ці праці сприяють пошуку шляхів посилення естетичного компоненту в освіті та оновленню змісту навчання.

Одним із потужних засобів формування естетичної культури є різноманітні технології, які здатні відтворювати нові рівні реальності та служать універсальним способом перетворення зовнішніх культурних

смислів у духовний світ особистості. Проте, незважаючи на велику кількість теоретичних досліджень з питань формування етнічної, художньої, народної культури учнів, досі не вистачає спеціалізованих досліджень щодо розвитку естетичної культури учнів через навчальний процес, зокрема на уроках технології.

Мета дослідження полягає в тому, щоб виявити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови для формування естетичної культури старшокласників на уроках технології.

Завдання дослідження, що випливають з мети:

1. Проаналізувати психолого-педагогічну та методичну літературу з обраної теми.
2. Визначити основні можливості та сутність формування естетичної культури старшокласників на уроках технології.
3. Виявити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити педагогічні умови формування естетичної культури учнів старших класів на уроках технології.
4. Розробити та експериментально перевірити програму для формування естетичної культури старшокласників на уроках технології.

Об'єктом дослідження є процес навчання технології.

Предметом дослідження є формування естетичної культури старшокласників на уроках технології.

Гіпотеза дослідження: формування естетичної культури старшокласників на уроках технології буде ефективнішим за умови дотримання таких педагогічних умов:

- Створення ситуації успіху.
- Врахування індивідуальних можливостей учнів.

- Використання індивідуальних завдань різного рівня складності та різноманітних методів і форм навчання.
- Формування доброзичливої атмосфери в колективі.

Методи дослідження: аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури, спостереження, опитування, анкетування, педагогічний експеримент, аналіз результатів педагогічного експерименту.

Практичне значення дослідження полягає в розробці дослідно-експериментальної програми для формування естетичної культури старшокласників на уроках технології. Дослідно-експериментальна робота була проведена на базі КЗОШ № 21 у місті Кривому Розі серед учнів 8-х класів.

Структура й обсяг роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (33 найменувань), Загальний обсяг становить 62 сторінок, основний зміст викладено на 58 сторінках. Робота містить 12 таблиць 3 малюнки.

РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЇ

1.1. Наукова інтерпретація поняття «естетична культура»

Поняття "культура" є загальнонауковим і багатограним, що зумовило появу численних концепцій її розуміння: Аксіологічна концепція визначає культуру як явище, що відображає духовну природу людини, її цінності та моральні норми. Діяльнісна концепція бачить культуру як прояв активної, творчої й розумної сутності людини, що включає способи її діяльності та високий рівень оволодіння певною сферою (наприклад, культура мовлення чи праці). Особистісна (поведінкова) концепція трактує культуру як спосіб реалізації соціальної природи людини, її рух у соціальному просторі й часі, систему якостей, що забезпечують взаємодію з природою, суспільством та власними потребами. Сумативна концепція розглядає культуру як сукупність результатів діяльності й комунікації людей. Евристична концепція описує культуру як креативну діяльність людини, спрямовану на вдосконалення природи, суспільства й самої себе[1,21,18].

Кожна з цих концепцій розкриває окремий аспект культури, що підтверджує її складність і багатовимірність. Культура – це багатогранне явище, яке не обмежується лише одним аспектом. Вона є складною системою, що поєднує різноманітні концепції та підходи. Її багатоскладовість і багатоплановість проявляються як на рівні людства загалом, так і на рівні окремих суспільств і особистостей.

Педагогіка, зокрема, зосереджена на культурі особистості, виділяючи її ключові аспекти: розумовий, моральний, правовий, економічний, екологічний та інші, які відповідають різним видам людської діяльності. Культура розглядається як сукупність матеріальних і духовних цінностей,

специфічний спосіб діяльності, а також процес творчої самореалізації особистості. *Естетична культура особистості* є соціально-історичним феноменом, що формується і розвивається у тісному зв'язку з духовними процесами в суспільстві. Вона характеризується особливим ставленням до прекрасного, гармонійного та виразного в житті й мистецтві. Цей досвід спонукає людину до естетичного самовдосконалення та розвитку необхідних якостей.

Як зазначають науковці (І. Андрощук, І. Андрущенко, Є. Антонович, О. Бабічев, М. Букач, В. Бутенко та інші), ефективне формування естетичної культури потребує створення спеціальних педагогічних умов. На думку філософів і естетиків (А. Азархін, В. Асмус, М. Бахтін, В. Бичков, Д. Джола тощо), естетичне ставлення людини до дійсності еволюціонувало разом із суспільством, формуючи здатність цінувати прекрасне та прагнути до гармонії у власному житті. Це прагнення стало основою для самовдосконалення та розвитку естетичних якостей особистості. Процес становлення естетичної культури був тривалим і дозволяв суспільству не лише фіксувати прояви прекрасного, але й пояснювати їхню природу через наявний світогляд, знання та методи осмислення. Це визначало сутність і значення естетичної культури як важливого культурологічного феномену.

Естетична культура особистості має унікальну здатність впливати на розвиток різних видів мистецтва. Незалежно від жанру, вона виконує генеруючу й акумулюючу роль, спрямовуючи зусилля митців на висвітлення важливих суспільних питань, що хвилюють людей. Завдяки цьому естетична культура набуває ціннісно-орієнтаційного характеру, допомагаючи осмислювати актуальні проблеми та шукати оптимальні способи їх вирішення.

Одним із ключових аспектів функціонування естетичної культури у художньо-творчій діяльності є пошук матеріалів, які б відповідали суспільним потребам за своїм змістом, емоційним впливом та здатністю викликати необхідні почуття. Митець, маючи сформовану естетичну культуру, пропонує інструменти впливу на свідомість, які гармонійно співвідносяться з можливостями взаємодії з аудиторією. Естетична культура інтегрує важливі духовні цінності, створюючи передумови для збагачення знань і уявлень у сферах моральних, правових, політичних та інших відносин. Вона сприяє формуванню комплексного світогляду та розвитку суспільної свідомості.

Естетична культура особистості надає можливість емоційно сприймати духовні явища, розуміти їхню сутність і значення через усвідомлення взаємозв'язку змісту та форми, зовнішнього і внутрішнього, соціального й індивідуального. Звернення до естетичних категорій та досвіду дозволяє людині формувати системне мислення, бачити цілісну картину явищ і подій, аналізувати їх і творчо інтерпретувати духовне життя суспільства й особистості. Естетична культура також виступає внутрішнім регулятором поведінки, сприяючи прийняттю виважених рішень і визначенню пріоритетів у житті.

Таким чином, естетична культура особистості є соціально-історичним, культурологічним і освітньо-виховним явищем. Вона відображає минуле й сучасне естетичного сприйняття дійсності, впливає на художньо-творчі процеси і сприяє розв'язанню актуальних освітніх завдань. Її значущість підкреслює необхідність цілеспрямованого розвитку естетичної культури на всіх етапах становлення особистості, підготовки до життя і професійної діяльності.

Таблиця 1.1.

Визначення феномену «естетична культура»

В. Лозовий	естетична культура є соціально значущим явищем, яке проявляється на різних рівнях: індивідуальному (особистість), груповому (соціальна група), суспільному (конкретне суспільство) та загальнолюдському (людство в цілому).
А. Комарова	визначає естетичну культуру як духовне утворення, яке є частиною загальної духовної культури. Естетична культура особистості відображає рівень її естетичної свідомості, здатність і потребу сприймати дійсність через естетичні цінності. Вона трактується як міра естетичного освоєння досвіду, накопиченого в суспільстві.
А.Беляєва	Естетична культура є спеціалізованою частиною культури суспільства, яка визначає його здатність сприяти розвитку мистецтва та естетичних відносин. Її системоутворюючим елементом виступають естетичні відносини та відповідна система естетичних цінностей. Як функціональна складова загальної культури, естетична культура спрямована на задоволення потреб у розвитку мистецтва, формуванні естетичних відносин та створенні естетичних цінностей.
Ю.Борєв	Естетична культура суспільства є окремим елементом художньої культури, до складу якого входять художня діяльність і її результати (творчість, твори мистецтва), органи, які регулюють цей процес (міністерства, комітети, відділи тощо), навчальні заклади, що готують кадри для художньої інтелігенції, а також установи, які забезпечують соціальне функціонування мистецтва (музеї, бібліотеки, кінотеатри, концертні зали тощо).
М.Каган	Естетична культура є сукупністю матеріального, духовного та художнього життя суспільства, що безпосередньо впливає на формування у його членів специфічних духовних сил. Ці сили спрямовані на створення різноманітних конкретно-чуттєвих цінностей, серед яких першочергове місце займає

	краса.
В. Томашевський	Естетична культура дизайнера є складною системою духовних утворень особистості, яка базується на суспільному досвіді естетичного освоєння дійсності. Водночас вона виявляє зворотний вплив, пов'язаний з функціональним забезпеченням потреб професійної діяльності та створенням умов для постійного самовдосконалення.
І. Андрощук, Л. Фірсова	Естетичну культуру вчителя можна визначити як цілісне, складне особистісне утворення, яке відображає рівень розвитку емоційно-естетичної сфери та естетичної свідомості. Вона включає наявність необхідних естетичних знань, здатність і потребу сприймати та перетворювати реальність відповідно до принципів краси. Важливою складовою є вміння реалізовувати власний естетичний досвід у педагогічній діяльності, здатність сприймати та оцінювати прекрасне і потворне, високе і низьке, трагічне і комічне в житті та мистецтві, а також активно перетворювати реальність за «законами краси».

Естетична культура дійсно є важливою складовою духовного розвитку суспільства, вона охоплює як матеріальну, так і духовну частину культурного життя, сприяючи створенню естетичних цінностей. Це не лише результат пізнання та сприйняття світу прекрасного, а й активний процес, що забезпечує розвиток мистецтва та формує естетичні відносини в суспільстві. Теоретичне обґрунтування діалектичного зв'язку естетичної культури з духовним розвитком акцентує її важливість в освіті і вихованні, оскільки сприяє формуванню естетичних уявлень, смаків та оцінок у процесі взаємодії з культурними і мистецькими надбаннями. Естетична культура особистості є системою естетичних цінностей, які вона освоює в процесі спілкування і пізнання світу мистецтва. Цей процес впливає на розвиток індивідуальних якостей людини, її здатність оцінювати і

створювати естетичні цінності, а також на формування глибокого емоційного та інтелектуального зв'язку з оточуючим світом.

1.2. Зміст естетичної культури старшокласників.

Естетична культура особистості є важливою складовою духовного розвитку, яка формується та змінюється в процесі соціально-історичного розвитку людства. Цей процес включає в себе здатність людини сприймати, осмислювати та творити прекрасне, що є основою її взаємодії з мистецтвом і дійсністю. Теоретичне осмислення цього явища дозволяє розкрити глибину його значення і розвиток на основних етапах історії, що допомагає вивчити соціальні, культурні та історичні умови, що визначають естетичний досвід людини.

Зокрема, проблема естетичної культури розглядається в рамках теорії філософії (Платон, Г.-В.-Ф. Гегель, І. Кант) та психології (Л. Віготський, В. Рибалка, Б. Теплов), що дозволяє визначити різні аспекти цього явища. У сучасних педагогічних дослідженнях з цієї теми важливими є питання формування естетичної культури майбутніх педагогів. Тут акцент робиться на розвитку естетичних якостей у контексті гуманізації навчального процесу та розкритті ролі естетичного виховання у підготовці вчителів[3].

Таким чином, естетична культура особистості є багатограним і складним явищем, яке впливає на всі аспекти духовного життя людини та має велике значення для її розвитку в соціальному і професійному контекстах. Історичний розвиток естетичної культури свідчить про поступове ускладнення і трансформацію естетичних уявлень на різних етапах людської історії.

1. Стародавні часи та античний період – саме в цей час формуються основи естетичних поглядів. Антична філософія, зокрема Платон і

Арістотель, розвивала ідеї гармонії, краси і моральності як основи естетичного сприйняття.

2. Середньовіччя – естетична культура в цей період осмислюється через призму релігійних уявлень. Вона стає більш суб'єктивною, з акцентом на гармонії та єдності з Богом, ідеї краси й естетики тісно переплітаються з релігійними цінностями.

3. Відродження – період, коли відновлення інтересу до античної спадщини стимулює розвиток естетичних ідей. Естетична культура особистості насичується оптимістичними ідеями про людину, її свободу, розвиток інтелекту і духовності. В цей час підкреслюється роль прекрасного у житті та мистецтві, особливо через мистецькі досягнення Ренесансу.

4. Класицизм – в цей період естетичні уявлення стають більш раціональними та дисциплінованими. Підвищується увага до розуму та досягнень людської природи. Людина через свій естетичний досвід може впливати на навколишній світ, створюючи гармонійний зв'язок між природою, людиною та мистецтвом.

5. Просвітництво – на цьому етапі суспільство починає особливо акцентувати увагу на важливості розумових здібностей і чуттєвих переживань у процесі естетичного розвитку особистості. Освіта, критичне мислення та прогрес стають важливими аспектами естетичного виховання, що в свою чергу впливає на загальний культурний розвиток[12].

Ці етапи не тільки показують, як змінювалась естетична культура в залежності від історичних умов, але й демонструють зростаючу роль людини як творця і спостерігача прекрасного в різних формах: від античних ідеалів до просвітницької глибини та розуму. У період розвитку німецької класичної філософії, особливо в працях таких філософів, як І. Кант, Й. Г. Фіхте, Г. В. Ф. Гегель, естетична категорія розглядалася як поєднання

теоретичного та практичного розуму, що дозволяло глибше осмислювати взаємозв'язок краси і моральності. Окреме значення надається естетичному смаку та художній творчості. Краса розуміється не лише як фізичне явище, а як моральна категорія, що дозволяє людині досягти гармонії з собою та світом[7].

У XIX–XX століттях акцент зміщується на проблему раціонального, нераціонального та ірраціонального в естетичному досвіді. Це стає важливим етапом у становленні естетичної культури особистості, коли починає активно досліджуватися вплив чуттєвого, ірраціонального на естетичне сприйняття та творчість. Наприклад, філософія Ніцше та представники експресіонізму звертаються до теми естетичного як до сили, що виходить за межі раціонального.

Соціально-історичний досвід українського суспільства також має значення для розвитку естетичної культури, зокрема через такі історичні періоди, як християнський, бароковий та романтичний. Ці етапи сформували в українській культурі унікальні естетичні традиції, де поєднуються духовні пошуки, інтелектуальна й емоційна глибина, що надає особливого значення місцю краси і мистецтва в житті особистості[11].

Відповідно до загальної теорії культури, її можна поділити на матеріальну та духовну. Матеріальна культура включає технічні, практичні та наукові досягнення, а духовна культура зосереджена на знаннях, уміннях, цінностях та духовних надбаннях, серед яких особливе місце посідає естетична культура. Естетика, як філософська наука, досліджує явища, які належать до сфери естетичного — специфічного сприйняття людиною світу, а також сферу художньої діяльності.

Естетична культура, в контексті цього визначення, є важливим аспектом духовного розвитку людини, що взаємодіє з її моральним,

інтелектуальним і соціальним становленням. Естетична культура передбачає глибоке зв'язування мистецтва з потребами та інтересами народу. У сучасній філософській літературі поняття "естетична культура" стало загальною характеристикою рівня засвоєння та перетворення світу й самої людини за законами краси. Вона включає в себе як процес естетичного споглядання (сприймання та оцінки прекрасного), так і здатність людини до творчості, тобто реалізації своїх естетичних здібностей[8].

Згідно з Т. Комаровою, образотворча діяльність дітей не обмежується лише відображенням реальних вражень, а має глибокий емоційно-особистісний аспект. Діти виражають свої почуття, ставлення до зображуваного через естетичні оцінки, що стають основою їхнього художнього розвитку. Вони не просто малюють або ліплять, а відзначають, що їм подобається, чому вони вибирають певні елементи для зображення і як ці елементи викликають позитивні або негативні емоції. Цей процес дозволяє дітям розвивати здатність висловлювати свої естетичні думки, робити естетичні оцінки та розуміти, що саме в їхніх зображеннях приносить їм задоволення або відразу. Особливо важливо, що естетична оцінка часто переплітається з етичною, адже ставлення до того, що зображується, є проявом не тільки естетичних, а й суспільних норм, що робить художню діяльність важливим інструментом соціально-етичного виховання. Естетична культура особистості є важливим культурологічним явищем, яке акумулює художньо-естетичні ідеї, твори, композиції та інші елементи культурного досвіду. Вона збагачує естетичний досвід митців, впливає на їхні почуття, поняття, цінності та світогляд, тим самим сприяючи розвитку таких видів мистецтва, як художня література, музичне та образотворче мистецтво, декоративно-ужиткове мистецтво. Формування естетичної культури особистості не є спонтанним процесом — воно супроводжується духовними процесами, що виявляються через емоційно-

естетичні якості особистості. Це включає здатність самовідчувати, співпереживати, а також емоційно реагувати на зовнішні та внутрішні процеси, що виникають у контексті мистецтва та культури. Науково-педагогічний пошук сприяв розробці важливих концепцій в галузі виховання і освіти, таких як концепція національного виховання (Ю. Руденко), сучасного українського виховання (О. Вишневський), професійно-художньої освіти (В. Радкевич) і багато інших. Це дозволяє сприяти розвитку творчої обдарованості та інноваційної культури майбутніх фахівців у галузі культури та мистецтва, зокрема через професійну підготовку культурологів.

Отже, естетична культура є складним, багатограним процесом, що включає не тільки зовнішні прояви художньої діяльності, а й глибокі внутрішні психологічні та емоційні процеси, що розвиваються впродовж історії та продовжують удосконалюватися в умовах сьогодення. Формування естетичної культури особистості є комплексним процесом, що включає розвиток почуттів, накопичення знань і формування здатності сприймати та оцінювати прекрасне і потворне, піднесене і низьке, трагічне і комічне. Це також передбачає здатність розпізнавати та переживати різноманітні естетичні категорії в мистецтві і навколишньому світі.

Таким чином, естетична культура особистості є невід'ємною частиною її загального розвитку, що включає як внутрішні переживання та оцінки, так і зовнішні прояви, що визначають її здатність створювати гармонію і красу у світі навколо.

1.3. Педагогічні умови формування естетичної культури на уроках технології

Формування естетичної культури є важливою складовою педагогічного процесу, і для досягнення ефективних результатів необхідно

створити певні умови. Аналіз психолого-педагогічної літератури вказує на кілька ключових факторів, що сприяють цьому процесу: Умова 1: Створення ситуації успіху.

Для підвищення ефективності формування естетичної культури важливо створювати ситуації, де учні відчують успіх, що мотивує їх до подальшої діяльності. Це можна досягти шляхом підтримки учнів на кожному етапі їх навчання, заохочення до досягнення маленьких цілей, що сприяють формуванню позитивної самооцінки. Умова 2: Врахування особистісних можливостей дитини. Кожен учень має свої унікальні можливості, інтереси та здібності. Врахування цих індивідуальних особливостей дозволяє створити умови для розвитку естетичних здібностей, що відповідають потребам кожного учня. Це допомагає уникнути одноманітності та сприяє глибшому залученню учнів у навчальний процес. Умова 3: Індивідуальні завдання (багаторівневі), різні методи і форми. Важливо використовувати багаторівневі завдання, що дозволяють учням працювати на різних рівнях складності відповідно до їхніх здібностей. Застосування різноманітних методів і форм навчання (практичні завдання, творчі проекти, групова робота) сприяє розвитку критичного мислення, естетичних оцінок та творчих умінь учнів. Умова 4: Доброзичлива атмосфера в колективі. Створення доброзичливої атмосфери в колективі є важливим фактором у формуванні естетичної культури. У комфортному і підтримуючому середовищі учні можуть вільно висловлювати свої думки, творити, експериментувати та обмінюватися ідеями, що значно покращує їхні естетичні навички.

В цілому, для ефективного формування естетичної культури необхідно враховувати ці педагогічні умови, щоб створити сприятливі умови для розвитку творчих і естетичних здібностей учнів. Методи стимулювання навчальної діяльності є важливими інструментами для

підвищення інтересу учнів до навчання та розвитку їхніх пізнавальних здібностей. Зокрема, методи формування пізнавальних інтересів відіграють ключову роль у заохоченні учнів до вивчення нових матеріалів, зокрема в контексті обслуговуючої праці. Ось кілька ефективних методів, які можна застосовувати у цьому процесі:

1. Метод забезпечення успіху в навчанні: Цей метод полягає в наданні допомоги учням, які мають труднощі з навчанням, для того, щоб вони могли наздогнати однокласників і отримати першу хорошу оцінку. Перші успіхи стимулюють подальший інтерес до навчання, підвищують мотивацію, сприяють розвитку віри в себе та підвищенню самоповаги. Уважність вчителя до потреб кожного учня дозволяє запобігти прогалинам у знаннях і своєчасно коригувати навчальний процес[29].

2. Розвиток пізнавальних інтересів: Для стимулювання інтересу до обслуговуючої праці та навчання в цілому важливо використовувати різноманітні методи, що активізують пізнавальну діяльність. Це може бути залучення учнів до творчих проєктів, організація навчальних ігор, використання мультимедійних засобів або проведення інтерактивних занять, які дають можливість учням не лише здобувати знання, але й активно їх застосовувати.

3. Методи стимулювання обов'язку та відповідальності: Важливо вчити учнів брати на себе відповідальність за своє навчання, підтримуючи їх у розвитку самостійності та дисципліни. Це можна зробити через індивідуальні завдання, що потребують самостійного виконання, або через залучення учнів до проєктної діяльності, де кожен має конкретну роль і відповідальність за результат. Загалом, створення ситуації успіху та активне стимулювання пізнавальних інтересів є важливими кроками у вихованні естетичної культури особистості, розвитку творчих здібностей учнів і підвищенні їхнього інтересу до навчання в цілому. Метод пізнавальних ігор

та створення ситуацій інтересу є ефективними інструментами в навчальному процесі, які сприяють залученню учнів до активної діяльності та полегшують процес засвоєння знань. Ось кілька аспектів, як ці методи можуть бути застосовані для підвищення мотивації та інтересу учнів:

1. Метод пізнавальних ігор: - Пізнавальні ігри активно залучають учнів до процесу навчання, поєднуючи розвагу та навчання. Ігри можуть бути як індивідуальними, так і груповими, що дозволяє стимулювати співпрацю, командну роботу та розвиток соціальних навичок. - Ігри створюють позитивну емоційну атмосферу, яка сприяє кращому засвоєнню знань. Вони полегшують сприйняття складного матеріалу, допомагаючи учням краще запам'ятовувати інформацію, адже навчання в ігровій формі менш напружене і викликає менше стресу. - Ігри допомагають моделювати життєві ситуації, що дозволяє учням не тільки теоретично вивчати матеріал, але й застосовувати отримані знання в реальних умовах, зокрема у професійних чи побутових ситуаціях[27].

2. Метод створення ситуації інтересу: - Використання гумористичних уривків, цікаві пригоди та несподіванки можуть бути ефективними інструментами для привернення уваги учнів. Це особливо важливо в моменти, коли потрібно утримати концентрацію учнів або зацікавити їх складними або сухими темами. - Інтригуючі чи несподівані моменти на уроці (наприклад, цікаві факти, невідомі аспекти теми чи інші несподівані елементи) створюють ситуацію, що викликає інтерес і спонукає учнів до подальшого вивчення теми. - Такі підходи дають можливість зробити навчання не тільки ефективним, а й цікавим для учнів, що важливо для формування у них стійкої мотивації до навчання.

Ці методи сприяють формуванню у учнів не лише естетичних і когнітивних якостей, а й важливих навичок для практичного застосування знань у житті. Метод створення ситуації новизни навчального матеріалу є

важливим інструментом для підтримки мотивації учнів і стимулювання їхнього інтелектуального розвитку. Ось кілька основних аспектів цього методу:

1. Окреслення нових знань: - Вчитель має постійно підкреслювати, що кожен урок приносить нові знання, які збагачують розум учнів. Це допомагає створити відчуття досягнення, коли учні розуміють, що вони не тільки освоюють навчальний матеріал, а й вдосконалюють свої навички та інтелектуальний потенціал. - Акцент на новизні знань допомагає зберігати інтерес до навчання, оскільки учні не просто вивчають матеріал, але й відкривають для себе нові горизонти, що стимулює пізнавальну активність.

2. Морально-психологічна атмосфера: - Створення атмосфери задоволення від процесу навчання є ключовим моментом. Коли учень відчуває, що його інтелектуальний розвиток оцінюється, це стимулює його прагнення до самовдосконалення. - Вчитель має сприяти формуванню у учнів почуття гордості за свої досягнення, навіть якщо це маленькі кроки. Це дозволяє учням відчути свою важливість і цінність у процесі навчання.

3. Збагачення особистості:- успіх у навчанні стає не лише досягненням у навчальному процесі, а й важливим аспектом особистісного розвитку учня. Вчитель може підкреслити, що здобуті знання не лише розширюють кругозір, а й допомагають у формуванні цілісної та зрілої особистості.- Коли учні усвідомлюють, що навчання впливає на їхній розвиток як особистості, вони стають більш зацікавленими та відповідальними в навчанні[18].

Цей метод дозволяє створити у учнів відчуття, що кожен урок — це можливість для їхнього інтелектуального та особистісного зростання, що є важливим фактором для подальшої мотивації та активної участі в навчальному процесі. Методи стимулювання обов'язку та відповідальності у

навчанні спрямовані на формування у учнів усвідомлення важливості навчання та відповідальності за своє навчання. Ось основні аспекти цього методу:

1. Пояснення значущості учення: - Вчитель має пояснити учням, чому навчання важливе як для їхнього особистісного розвитку, так і для суспільства в цілому. Підкреслення важливості знань та навичок, які вони отримують, дозволяє учням краще розуміти роль навчання у своїй майбутній професійній та особистісній життєвій діяльності.- Пояснення зв'язку між навчальними досягненнями та майбутніми можливостями допомагає учням зрозуміти, що їхня праця сьогодні впливає на їхнє майбутнє.

2. Висування вимог і дотримання обов'язків: - вчитель повинен чітко ставити вимоги та обов'язки перед учнями, наприклад, виконання домашніх завдань, активну участь у класних обговореннях, досягнення певних навчальних цілей. - Важливо, щоб ці вимоги мали реальне значення для учнів, були зрозумілими і досяжними. Це дозволяє формувати у них відповідальність за виконання обов'язків.

3. Заохочення до сумлінного виконання обов'язків: - Стимулювання позитивного ставлення до навчання шляхом заохочень, таких як похвала за досягнення, нагороди за успіхи чи визнання зусиль учнів.- Підтримка учнів у моменти труднощів допомагає зберігати їхню мотивацію і бажання виконувати свої обов'язки[17].

4. Оперативний контроль і корекція: - Важливим елементом є своєчасний контроль за виконанням вимог, вказівка на помилки та надання рекомендацій щодо їх виправлення. Оперативна корекція допомагає учням усвідомити свої слабкі сторони та зосередитись на їх подоланні. - Вказівки

на недоліки повинні бути конструктивними та мотивуючими, щоб учні не відчували себе розчарованими, а прагнули до покращення своїх результатів.

5.Залучення учнів до повторного виконання завдань: - Для того, щоб стимулювати відповідальність і допомогти слабшим учням, вчитель може запропонувати їм завдання, що потребують доопрацювання, наприклад, переклад складнішого тексту або виконання граматичних вправ за допомогою більш сильних учнів. - Це дає можливість учням усвідомити важливість своїх зусиль і стимулює відповідальне ставлення до навчання[23].

Загалом, ці методи сприяють формуванню у школярів почуття обов'язку та відповідальності, що є важливими компонентами не лише успіху в навчанні, а й їхнього подальшого розвитку як особистостей. Цікаве зауваження про походження слова "стимулювати" цей термін пов'язаний із застосуванням фізичної сили, яскраво контрастує з його сучасним розумінням, яке більше стосується мотивації та психологічного впливу. Сьогодні стимулювання є важливим інструментом у педагогіці та психотерапії, оскільки допомагає активізувати діяльність, змінити поведінку та сприяти досягненню бажаних результатів.

У педагогічному контексті стимулювання є необхідним для підвищення рівня зацікавленості учнів, розвитку їхніх пізнавальних інтересів і мотивації до навчання. Без стимулів, будь то зовнішні заохочення або внутрішні мотиви, людина може втратити енергію та бажання до активності. Як ви зазначаєте, без постійного підштовхування людина може залишатися в стані інерції, не проявляючи ініціативи.

Вищий рівень теоретичних досліджень стимулювання дійсно підкреслює його важливість. Педагогічні дослідження та практики показують, що за допомогою правильних методів стимулювання можна

значно покращити ефективність навчання, сприяти розвитку творчих здібностей, підвищувати самооцінку учнів і мотивувати їх до досягнення великих результатів у різних сферах життя.

Потреби, мотиви та стимули тісно пов'язані між собою. Теоретики можуть довго обговорювати їх ієрархію та роль у загальній системі, але одне зрозуміло: стимули базуються на потребах і мотивах. Важливо зазначити, що людина одночасно відчуває вплив різних потреб і мотивів і діє згідно з найсильнішими з них. Проте може виникнути ситуація, коли одночасно діють різні мотиви і потреби, що спричиняють конфлікт. У таких випадках людина змушена вибирати, яким шляхом йти, і саме стимули відіграють в цьому ключову роль.

Мотивацію як шлях до досягнення успіху вивчають західні психологи з особливою увагою. Відомі фахівці стверджують, що є лише один спосіб спонукати людину до діяльності — це змусити її захотіти щось зробити. Мотивація діяльності та поведінки в дитячому віці має свої особливості. Відповідаючи на питання, чого прагнуть діти, педагоги зазначають, що в дітей сильно розвинений інстинкт спілкування. Вони легко знайомляться один з одним, ігри та розмови є природними проявами цього інстинкту. Діти — природжені винахідники, їхня цікавість та безліч запитань є тому підтвердженням. Вони мають потребу виражати себе, ділитися своїми враженнями, що сприяє розвитку їхнього "Я" та уяви. Творчість, створення чогось нового з нічого — це частина їхнього інстинкту. Велику роль у формуванні дитячого характеру відіграє інстинкт наслідування.

Зрозумівши ці аспекти, не потрібно шукати стимули поза межами. Помилки виникають, коли вчитель не звертає увагу на справжні мотиви учня. Вивчення учня, розуміння його мотивів і правильне використання стимулів — це ключовий аспект стимулювання.

Нашу поведінку визначають наші приховані бажання. Краща порада для тих, хто хоче переконати когось виконати певний вчинок, полягає в наступному: спочатку потрібно викликати в іншій людині сильне бажання зробити це. Той, хто зможе це зробити, досягне успіху, а хто не зможе — залишиться без результату. Тому стимули, які вчителі повинні застосовувати, базуються на делікатних заохоченнях учнів до дій і виключають примус. Урахування бажань учня є ключовим для вчителя. Важливо розуміти, що важливе не тільки те, чого хоче вчитель, але й те, чого бажає учень. Не варто намагатися змінювати його бажання, оскільки він не несе відповідальність за них. Завдання педагога — змінити напрям цих бажань, якщо вони не відповідають освітнім цілям[5].

Для цього потрібно навчити учнів бажати чогось сильно, навіть якщо ці бажання не зовсім збігаються з педагогічними намірами. Зараз ми часто стикаємося з тим, що бажання учнів не сформовані або відсутні. Важливо сприяти розвитку здорових людських бажань, перетворюючи їх на чітко визначені потреби, щоб можна було підібрати ефективні стимули для досягнення результату. Розглядаючи другу умову, варто підкреслити вплив темпераменту на успішність учня. Темперамент є важливою складовою індивідуальних особливостей людини, і для застосування індивідуального, психологічно обґрунтованого підходу до учнів важливо враховувати його особливості. Наприклад, сангвінік — це людина, яка швидко знаходить спільну мову з іншими, оптимістична, легко переходить від одного виду діяльності до іншого, не любить монотонної роботи. Він здатний контролювати свої емоції, активно взаємодіє з людьми, а його мова чітка, швидка і супроводжується виразною мімікою та жестами.

Спостерігаючи за учнями, можна виділити представників різних властивостей нервової системи. Наприклад, учень зі слабкою нервовою системою часто є спокійним, тихим і обачним. Він не може довго брати

участь у фізично активних іграх через обмежений запас енергії і схильність до стомленості. Така дитина може проявляти охайність, любити порядок і прибирання. Вона також схильна до вразливості та може не вистачати впевненості в собі, боїться невдач і виглядати безглуздо, що ускладнює її просування до успіху. Дитина з сильною нервовою системою виглядає зовсім по-іншому для оточуючих. Вона енергійна, впевнена в собі і здатна засвоювати великий обсяг інформації. Така дитина постійно готова до діяльності, майже не відчуває втоми чи розслаблення. Вона легко справляється з труднощами, активно засвоює новий матеріал і швидко переходить до нових видів діяльності.

Завдяки своїй витривалості та відсутності перерв у роботі, людина з сильною нервовою системою здатна ефективно використовувати час, виконуючи більше за той самий проміжок часу, ніж інші учні. Це дозволяє їй досягати високої продуктивності в навчанні. Вчитель легко помічає дітей, які відрізняються постійною непосидючістю, невмінням зосередитись на уроці або довго залишатися в одному місці. Такі риси не завжди є результатом поганого виховання — вони можуть бути проявом індивідуальної особливості, як-от висока рухливість нервової системи[4].

Такі учні часто не можуть довго зібратися для роботи, як у класі, так і вдома. Їх постійно щось відволікає, вони крутяться, розмовляють або перепорядковують книги. Одним заняттям їм швидко стає нудно, тому вони часто змінюють види діяльності, забуваючи про попереднє заняття. Рухливий учень не має чітко складених планів або розкладів — він тримає все в голові. Невизначеність щодо того, що і коли робити, не турбує його. Він здатний швидко приймати рішення, адаптуватися до змінюваних умов і легко підлаштовуватися до нових ситуацій.

Отже, якщо у учня спостерігається кілька психологічних проявів, що вказують на особливості нервової системи, і ці прояви настільки різняться

за своїм життєвим та соціальним значенням, що важко знайти спільне джерело їх виникнення, тоді їх можна віднести до природних властивостей нервової системи. Отже, ми вважаємо, що тільки застосування зазначених умов сприятиме розвитку інтересу до вивчення технологій формування естетичної культури та підвищенню якості знань учнів у виготовленні карнавальних костюмів.

Висновки до першого розділу

В науковій літературі висвітлено питання, що стосуються зв'язку розвитку естетичної культури особистості з соціально-історичною практикою, художньо-творчою діяльністю та освітньо-виховним процесом. Це дозволяє науково інтерпретувати естетичну культуру як соціально-історичне, культурологічне та освітньо-виховне явище. Шкільна система освіти, яка є основним механізмом збереження та розвитку естетичної культури для нових поколінь, має орієнтуватися на створення середовища, в якому знання сприятимуть не тільки загальному розвитку особистості, а й її прагненню до самопізнання і саморозвитку в рамках народної культури. Доведено, що естетична культура має важливе значення у формуванні всебічно розвинутої особистості, оскільки вона сприяє розвитку творчих здібностей людини, її здатності естетично пізнавати і перетворювати світ через відображення багатогранних зв'язків із навколишньою дійсністю.

Естетична культура виявляється в розумінні культури як явища, її ролі в життєдіяльності людини, а також у збереженні і передачі соціального досвіду та базисних культурних цінностей. Вона проявляється у знанні різних форм і типів культур, здатності оцінювати досягнення культури на основі історичного контексту їхнього створення, а також у вмінні вести міжкультурний діалог. Важливою складовою естетичної культури є

знання рідної мови, усвідомлення приналежності до землі, на якій жили предки та житимуть наступні покоління. Це також включає здатність зберігати та примножувати культурні традиції, розуміння національних особливостей народу і народних традицій, а також вміння використовувати їх у практиці міжетнічної взаємодії. Сформований естетичний смак і ідеал, розвинена здатність оцінювати прекрасне, дають людині можливість глибше пізнати сутність краси. Переживаючи прекрасне, аналізуючи побачене, порівнюючи з відомими образами, людина оцінює його. Рівень такого естетичного мислення залежить від інтелектуального виховання, розвитку розумових здібностей та вміння аналізувати й синтезувати інформацію.

Формування естетичної культури буде ефективним за дотримання таких педагогічних умов: 1. Створення ситуації успіху — важливо, щоб учень мав можливість досягати позитивних результатів у навчанні, що сприятиме розвитку впевненості в собі і стимулюватиме подальше бажання вчитися і вдосконалювати свої естетичні здібності. 2. Врахування особистісних можливостей дитини — навчальний процес повинен бути адаптований до індивідуальних потреб і здібностей кожного учня. Це дозволяє максимізувати потенціал кожної дитини в контексті розвитку естетичної культури. 3. Індивідуальні завдання (багаторівневі), різні методи і форми — використання різноманітних методів навчання та завдань різного рівня складності допомагає забезпечити інтерес до предмету та дозволяє кожному учневі працювати в межах своїх можливостей, при цьому досягаючи прогресу. 4. Доброзичлива атмосфера в колективі — створення сприятливого психологічного клімату в класі, де учні почуваються вільно, підтримують один одного і взаємодіють у дружній атмосфері, є необхідною умовою для розвитку творчих здібностей і естетичного мислення.

РОЗДІЛ II.

ДОСЛІДНО - ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШОКЛАСНИКІВ

2.1. Вивчення стану проблеми використання уроків технологій при формуванні естетичної культури старшокласників в практиці роботи сучасної школи

Дослідження питання використання уроків технологій у процесі формування естетичної культури старшокласників вимагало проведення експериментальної роботи. Експеримент проходив на базі ЗОСШ №21 і включав два етапи.

Перший етап – констатувальний експеримент – мав на меті вирішення наступних завдань:

1. Визначити рівень знань учнів з технологій.
2. Дослідити ставлення вчителів до процесу формування естетичної культури старшокласників.
3. Виявити педагогічні умови ефективного використання уроків технологій для досягнення зазначеної мети.

Для реалізації цих завдань були застосовані методи спостереження, анкетування, бесіди, а також аналіз практичних робіт учнів з обслуговуючої праці.

Для оцінки початкового рівня знань учнів було проведено контрольну роботу, результати якої дозволили встановити фактичний стан навчальних досягнень у контрольному та експериментальному класах. Узагальнені дані контрольної роботи наведені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Результати контрольної роботи (%)

Рівні	Експериментальний	Контрольний
початковий	20,1	21
середній	45,3	44,8
достатній	25,7	26,2
високий	9	8
Якість знань	34	34,2

На основі результатів контрольних робіт та спостережень, анкетувань бесід нами були виділені 4 рівні якості знань учнів.

Низький рівень: Учні не виявляють інтересу до уроків технологій, зокрема до формування естетичної культури та моделювання одягу. Відсутнє прагнення досягати успіхів у навчанні, якість знань низька. Вони неорганізовані й неспроможні повноцінно працювати.

Середній рівень: Учні проявляють пізнавальний інтерес, однак він слабкий, зокрема до моделювання верхнього одягу. Рівень знань середній, матеріал з обслуговуючої праці засвоєний поверхнево.

Достатній рівень: Знання учнів мають відносно високий рівень. Вони демонструють пізнавальний інтерес і позитивне ставлення до уроків технологій.

Високий рівень: Учні мають високу якість знань, умінь і навичок, активно проявляють позитивне ставлення до уроків технологій. Вони легко систематизують знання, добре володіють техніками моделювання верхнього одягу, карнавальних та сучасних дитячих костюмів.

Під час констатувального експерименту ми провели оцінювання рівнів умінь учнів з обслуговуючої праці. Отримані результати були систематизовані та представлені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Рівні умінь учнів з технології

Показники	Експериментальний				Контрольний			
	Рівні знань				Рівні знань			
	1	2	3	4	1	2	3	4
Точність дій при виконанні практичних завдань	43	6	1	0	43	5	4	
Вміння вилучити з пам'яті потрібний в даний момент спосіб діяльності	44	2	3	1	45	3	13	
Здатність запропонувати декілька способів застосування знань для однієї і тієї самої практичної роботи	31	2	4	3	30	4	15	

Аналіз отриманих даних показує, що якість знань учнів у двох класах майже однакова, причому домінує низький рівень. Учні демонструють труднощі із практичним застосуванням знань і не володіють точністю виконання необхідних дій.

Наступним етапом дослідження було вивчення ставлення учнів до уроків технологій, спрямованих на формування естетичної культури. З цією метою

було проведено бесіду, під час якої учням запропонували відповідати на такі запитання:

1. Як часто на уроках застосовується індивідуальний підхід до кожного учня?
2. Які труднощі виникають під час виконання естетичних завдань?
3. Як часто вам пропонують завдання, спрямовані на формування естетичної культури?
4. Чи цікаво вам брати участь у таких уроках?

Аналіз відповідей показав: Учні визнають важливість індивідуального підходу у навчанні, проте відзначають, що завдання на уроках технологій для розвитку естетичної культури застосовуються недостатньо і рідко враховують їхні особисті можливості. 33% учнів повідомили, що майже ніколи не отримували індивідуальних завдань через нестачу часу у вчителів. 42% зазначили, що виконують індивідуальні завдання лише інколи. Лише 25% учнів із задоволенням беруть участь у виконанні запропонованих завдань. На основі проведеного спостереження результати було узагальнено

у таблицю 2.3

Таблиця 2.3

Форми навчання як засоби формування естетичної культури старшокласників на уроках технологій

Форма навчання	8-А клас	8-Б клас
Гра	3%	16%
Дискусія	49%	8,5%
Вечори показу жіночого одягу	20%	36%
Конкурс „Кращий модельєр”	25%	33%
Топ – вечір	3%	6,5%

У дослідженні кількість учнів кожного класу приймалася за 100%, і результати порівнювалися між двома 8-ми класами. Як свідчать дані таблиці 2.3, на уроках технології недостатньо використовуються різноманітні форми навчання, хоча діти охоче беруть участь у таких заняттях. Більшість учнів у відповідях згадували, що їм подобаються такі форми роботи, як вечори показу жіночого одягу, конкурси та дискусії. Проте відзначається відсутність популярності таких форм, як ігри чи топ-вечори. Це свідчить про те, що вчителі недостатньо застосовують індивідуальні завдання, і, відповідно, учні не мають можливості якісно підготуватися індивідуально. Для підтвердження цих висновків було проведено опитування серед учителів, де з'ясувалося, як часто вони використовують індивідуальні завдання на уроках та позакласних заходах, а також який характер мають ці завдання. Отримані дані було узагальнено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Використання індивідуальних завдань у 8-х класах.

Індивідуальні завдання	%
1. Написання рефератів, докладів	2
2. Читання учнями підручника у класі, вдома	24
3. Підготовка до усної розповіді	28
4. Ілюстрування прочитаної додаткової літератури	3,5
5. Написання теоретичних доповідей про видатних модельєрів	2,2
6. Складання відгуків усно чи письмово на колекцію відомих дизайнерів	2,8
7. Робота з підручником, довідником, або іншою літератур. Перегляд телепередач	2,5
8. Проведення вечорів моди	25
9. Виступ на науковій конференції	10

За основу аналізу бралася загальна кількість індивідуальних завдань (100%). З отриманих даних видно, що вчителі застосовують досить широкий спектр індивідуальних завдань, але їхній обсяг і частота використання варіюються залежно від рівня підготовленості учнів. Аналіз бесід із учителями показав, що не всі вони визнають ефективність цього методу у підвищенні якості знань учнів, іноді називаючи його «не результативним». Серед основних труднощів, які виникають у педагогів при організації індивідуалізованого навчання: 47% вказали на брак методичних рекомендацій і недостатню підготовленість учнів. 31% відзначили відсутність інтересу учнів до навчання. Аналіз результатів констатувального експерименту свідчить, що індивідуальні завдання не завжди отримують належну увагу у викладацькій практиці. Це, на нашу думку, є причиною низького рівня знань учнів. З метою підвищення цього рівня ми вирішили провести формувальний експеримент, який включав індивідуалізацію навчання через використання індивідуальних завдань на уроках технологій із формування естетичної культури старшокласників.

2.2. Методика формування естетичної культури на уроках технології

Результати констатувального експерименту стали основою для проведення формувального експерименту, мета якого – експериментально перевірити педагогічні умови формування естетичної культури старшокласників на уроках технології за допомогою спеціально розроблених індивідуальних завдань.

У процесі формувального експерименту ми ставили перед собою такі завдання:

- забезпечити зв'язок теорії зі шкільною практикою;
- залучити учнів до активного співробітництва;

- підвищити зацікавленість учнів у здобутті глибоких знань з технології в контексті формування естетичної культури.

Для цього нами була проведена серія уроків у восьми класах, де використовувалися індивідуальні завдання різного рівня складності – від простих репродуктивних завдань до більш складних творчих завдань.

Таблиця 2. 5.

Дослідно-експериментальна з теми «Виготовлення карнавальних та сучасних дитячих костюмів»

№	Тема уроку	Форма проведення	Індивідуальні завдання
1	Історія костюму	Лекція	1. Підготувати особливості костюму різних країн. 2. Розповісти про аксесуари дитячих костюмів. 3. Підготувати матеріал про особливості карнавальних та сценічних костюмів на Україні.
2	Особливості карнавальних костюмів	Урок ділова гра	1. Історія виникнення карнавалу. 2. Завдання: проведення та організація карнавалу; особливості народних гулянь на Україні. 3. Особливості костюмів та різниці між дитячими та дорослими карнавальними костюмами.
3.	Підготувати моделі карнавальних дитячих костюмів	Практичне заняття (з елементами	1. Розробка колекції дитячих карнавальних костюмів.

4.	Художні особливості української народної вишивки. Техніка вишивання „хрестик”.	вишивки)	2. Вишивка. 3.Захист проекту. Вишивка у техніці „хрестик” різний рівень складності малюнку.
5	Практичне виконання розроблених моделей в матеріалі	Практичне заняття	1.Виготовлення виробу. 2.Попередня демонстрація.
6	Дефіле	Рольова гра	1.Захист та коментар дитячих карнавальних костюмів

Наведемо приклад розробленого нами уроку з вивчаємої теми.

Методика проведення уроку на тему: «Розкроювання карнавальних костюмів «Полуничка» та «Мухомор».

Мета: Навчальна: сформувати в учнів знання про розкроювання карнавальних костюмів. Виховна: виховувати любов та інтерес до праці, відповідальне ставлення до трудового завдання, почуття колективізму, охайність, естетичний смак. Розвиваюча: розвивати окомір, увагу, пам'ять, творчі здібності, просторову уяву, логічне мислення.

Тип уроку: комбінований.

Об'єкт праці: карнавальні костюми «Полуничка» та «Мухомор».

Наочність: зразки готових виробів, роздатковий матеріал.

Інструменти та матеріали: тканина, викрійки, ножиці, голка, нитки, олівці, крейда, папір, сантиметрова стрічка.

Між предметні зв'язки: образотворче мистецтво, креслення, математика.

Хід уроку:

1. Організаційний момен

- Перевірка готовності учнів до уроку, підготовка робочих місць, інструментів і матеріалів.

2. Вступна частина

- Ознайомлення учнів з метою уроку та значенням правильно виконаного розкроювання костюмів. Обговорення важливості точності та акуратності в роботі.
- Огляд зразків готових костюмів (Полуничка та Мухомор) для мотивації учнів.

3. Теоретична частина

- Пояснення принципів розкроювання тканини, як правильно розташовувати викрійки на матеріалі.
- Пояснення застосування вимірювань та використання сантиметрової стрічки для точності роботи.

4. Практична частина

- Розкроювання тканини за допомогою викрійок на основі попереднього пояснення.
- Допомога учням у виконанні завдання, коригування помилок.
- Виконання основних операцій: перенесення викрійок на тканину, розкрій, обрізка.

5. Підсумкова частина. Оцінювання виконаної роботи, обговорення труднощів, з якими стикаються учні, їх аналіз. Висновки щодо важливості точності та естетичного підходу до виконання завдання.

6. **Домашнє завдання.** Підготувати костюми для подальших етапів (наприклад, шиття, декорування).

Примітки: Урок має комбіновану форму, що дає можливість поєднати теоретичні знання з практичними навичками. Важливо залучити учнів до активної участі, що сприятиме розвитку їх творчих здібностей та формуванню естетичної культури.

Хід уроку

I. Організаційний момент: Привітання. Призначення чергових. Перевірка присутності. Перевірка готовності учнів до уроку, наявність робочого одягу.

II. Актуалізація опорних знань учнів: Сьогодні ми з вами працюватимемо над розкроюванням карнавальних костюмів «Полуничка» та «Мухомор». Для цього необхідно пригадати побудову основи плаття та трусиків, а також основні правила розкрою. Проводжу опитування за такими питаннями:

1. Як ми визначаємо лицьовий та зворотний бік тканини?
2. Як визначити повздовжню нитку?
3. На що треба звертати увагу під час розкрою виробу?
4. Які інструменти використовуємо для перенесення викрійки на тканину?

III. Мотивація пізнавальної діяльності: Як ми вже з'ясували, виготовлення виробу починається з його побудови та розкроювання. Від того, як правильно ви побудуєте і розкроїте тканину, залежатиме вигляд готового виробу. Кожна лінія, кожен етап має значення, тому дуже важливо зосередитися і уважно слухати, щоб правильно виконати цей процес.

II. Викладення нового матеріалу

1. **Пропрасування тканини:** Перед початком розкрою необхідно пропрасувати (продекатирувати) тканину, щоб вона не "сідає" після подальшої обробки. Тканину складаємо лицьовою стороною всередину, кромкою розташовуємо до себе.
2. **Костюм «Полуничка».** Костюм складається з червоних шароварів, пелерини у формі листя та корони (можна використовувати проволоку або картон). Шаровари можна шити з ситцю або сатину, пелерину з марлі або склеїти з паперу. *Шаровари:* Викрійку по лінії розрізу розсувають на 15 см по талії. По низу додають 5 см з кожного боку. Додаємо 7-8 см до довжини трусиків. Припуски по кроковим швам та шву сидіння – 1 см, по лінії поясу – 2 см. По горловині сорочки залишають припуск 0,5 см, по проймі – 1 см, а по низу виробу – 1,5 см. *Пелерина:* Листя пелерини та пелюстки кроїмо без припусків на шви. Корону кроїмо без припусків на шви.
3. **Костюм «Мухомор»:**
 - Костюм складається з шапочки та комбінезону.
 - **Комбінезон:**
 - Пошивається з білого ситцю або сатину.
 - Комір – жабо.
 - Штанці оздоблюємо зеленими стеблами трави, викроєними з сильно накрохмаленої марлі чи іншої зеленої тканини або паперу.
 - **Шапочка:**
 - Оздоблена червоним кольором та ватою.
 - **Комбінезон кроїмо без бічного шва:**
 - Ліф спинки разом із задньою частиною шаровар складається з ліфом полички й передньою частиною шаровар.
 - По талії шаровари вужчі, ніж ліф, тому бічні зрізи не торкаються один одного.
 - По середині спинки до талії додаємо 2 см на застібки і 4-5 см на обробку застібки.

- Припуски: по плечовим зрізам – 1 см, по проймі – 0,5 см, по кроковим і низу комбінезону – 1,5 см.

Шапочка: По колу залишаємо 1 см, на зрізах трикутника – 1,5 см. Загалом, важливо дотримуватися точних розмірів і правильно наносити припуски, щоб виріб виглядав естетично та зручно.

III. Закріплення нового матеріалу

Для закріплення знань проведемо опитування з учнями за наступними питаннями: Як ми розпологаємо тканину? Тканину складаємо лицьовою стороною всередину, кромкою розташовуємо до себе. Це дозволяє рівно розкрити матеріал і уникнути перекосів. Особливості розкрою костюму «Полуничка»: Для розкрою костюма «Полуничка» необхідно пам'ятати:

- Шаровари потрібно розсувати по талії на 15 см, по низу додавати 5 см з кожного боку.
- Припуски по швах: 1 см по кроковим швах і шву сидіння, 2 см на пояс.
- Листя пелерини, пелюстки та корону кроїмо без припусків на шви.

2. Особливості розкрою костюму «Мухомор»:

- Для костюму «Мухомор» важливо:
 - Комбінезон кроїмо без бічного шва.
 - Ліф спинки і передня частина шаровар з'єднуються без бічних швів.
 - Припуски: 1 см по плечовим зрізам, 0,5 см по проймі, 1,5 см по кроковим швах і низу комбінезону.
 - Шапочку кроїмо з припуском 1 см по колу та 1,5 см на зрізах трикутника.

3. Які матеріали ми використовуємо для пошиття даних карнавальних костюмів?

- Для костюму «Полуничка» використовуємо червоний ситць або сатин для шаровар, марлю або папір для пелерини.
- Для костюму «Мухомор» використовуємо білий ситць або сатин для комбінезону, зелений марлевий матеріал або іншу тканину

для стебел трави, а для шапочки – червону тканину та вату для оздоблення.

Це питання допомагають учням закріпити отримані знання і впевненіше приступити до практичної частини уроку.

IV. Практична робота

Вступний інструктаж:

- Перш ніж почати працювати, давайте ще раз переглянемо основні правила техніки безпеки.
- Не забувайте, що під час роботи важливо дотримуватися порядку на робочому місці, працювати акуратно і обережно.
- Під час роботи слід уникати швидких рухів, особливо з ножицями та іншими гострими інструментами, щоб уникнути травм.

Поточний інструктаж:

- Поки учні працюють, вчитель здійснює кілька обходів, контролюючи правильність осанки, дотримання техніки безпеки та акуратність роботи.
- У разі необхідності надається індивідуальний чи груповий інструктаж для корекції роботи учнів.

Заключний інструктаж:

- Після завершення практичної роботи вчитель перевіряє виконану роботу, дає оцінку результатам, аналізує допущені помилки і пропонує шляхи їх усунення.
- Також даються рекомендації для покращення майбутньої роботи.

V. Підведення підсумків уроку. Вчитель оцінює виконані роботи учнів, звертаючи увагу на точність виконання розкрою, акуратність у роботі з матеріалом, дотримання техніки безпеки та охайність робочого місця. Проводиться аналіз результатів виконаної роботи, визначаються сильні та слабкі сторони учнів. Вчитель дає зворотний зв'язок, пропонує рекомендації для покращення якості виконання завдань в майбутньому. Наприкінці уроку

вчитель надає оцінки за виконану роботу, підкреслюючи важливість уважності і акуратності під час виконання практичних завдань.

VI. Домашнє завдання. Вдома учні повинні добудувати костюм, якщо не встигли завершити роботу на уроці. Підготувати всі необхідні матеріали для пошиття на наступне заняття (тканиною, викрійками, нитками, голками та іншими інструментами). Вивчити теоретичний матеріал щодо пошиття карнавальних костюмів, звернувши увагу на правила і техніки, що були розглянуті на уроці.

VII. Прибирання робочих місць та майстерні. Кожен учень прибирає своє робоче місце: складає інструменти, прибирає матеріали, утримує порядок на столі. Чергові учні відповідають за загальне прибирання майстерні: витирають робочі поверхні, прибирають використані матеріали, очищають підлогу від залишків тканини та інших дрібниць. Це важливий етап уроку для підтримання порядку та безпеки у майстерні.

					М	А	С	К	А
		В	И	Ш	И	В	К	А	
		Т	А	Л	І	Я			
					А	Т	Л	А	С
			К	О	Р	О	Н	А	

Атрибут карнавального костюму, який вдягають на обличчя: маска.

1. Вид оздоблення карнавального костюму: бахрома, пір'я, блискітки, стрази, намистини, вишивка.

2. Де вперше виник карнавал? Карнавал виник у Італії, зокрема в місті Венеція.
3. З якої тканини найчастіше виготовляють карнавальні костюми? Найчастіше карнавальні костюми виготовляють з сатину, атласу, фатину, велюру та інших декоративних тканин.
4. Один із видів головного убору на карнавалі: капелюх, корона, вінок, маска.
5. Один із видів головного убору на карнавалі: капелюх, корона, вінок, маска.

2.3. Аналіз результатів дослідження

Проведений експеримент дозволив оцінити, в якій мірі запропонована нами програма та впровадження уроків технологій при формуванні естетичної культури старшокласників сприяють підвищенню якості знань учнів.

Про ефективність роботи свідчать якісні зміни у таких показниках:

1. Інтерес учнів до формування естетичної культури старшокласників.
2. Пізнавальна активність учнів на уроках.
3. Рівень якості знань учнів.

Позитивні зміни. Під час нашого дослідження була виявлена позитивна динаміка: Збільшення інтересу до вивчення моделювання верхнього одягу.

Підвищення рівня активності учнів при виготовленні карнавальних костюмів.

Повторне анкетування школярів показало наступне: 64% учнів виразили своє захоплення предметом. 48% учнів запропонували нові варіанти вирішення завдань моделювання одягу. 56% учнів стали серйозно вивчати предмет. Проведений експеримент підтвердив, що застосування

індивідуалізованих завдань та уроків, спрямованих на формування естетичної культури, позитивно вплинуло на підвищення якості знань учнів. Це було підтверджено результатами підсумкової контрольної роботи з обслуговуючої праці, які приведені у таблиці 2.6.

Таблиця 2.6

Підсумкова перевірка знань учнів(%)

Рівні	Експериментальний		Контрольний	
	Констатувальний	Формувальний	Констатувальний	Формувальний
початковий	20	9	22	22
середній	45,3	26,3	46,8	46,4
достатній	25,7	45,7	22,2	22,6
високий	9	19	9	9
Якість знань	34	65,5	31	31

Отримані дані таблиці свідчать, що картина успішності в експериментальному класі набагато краща, ніж у контрольному класі. Це підтверджується значним підвищенням показників в результатах контрольної роботи та аналізі учнівських робіт, зокрема ескізів карнавальних костюмів, моделей, виготовлення сценічних костюмів та захисту розроблених моделей.

У дослідженні було проведено ретельне оцінювання як практичної, так і теоретичної підготовки учнів, а також їх здатності захищати свої проекти. Завдяки цьому ми отримали важливі дані для подальшого аналізу ефективності впровадження індивідуальних завдань та методів на уроках технології. Результати, які ми отримали в процесі експерименту, занесені у

таблицю 2.7, де показано порівняння успішності учнів у контрольному та експериментальному класах.

Таблиця 2.7.

**Динаміка зростання рівнів якості знань та умінь учнів
експериментального класу (%)**

Рівні	Констатувальний		Формувальний	
	8-А	8-Б	8-А	8-Б
Точність дій при виконанні практичних завдань.	18	17	21	18
Вміння вилучити з пам'яті потрібний в даний момент спосіб діяльності	31	32	33	32
Здатність запропонувати декілька способів застосування знань на практиці	28	23	29	23
Усвідомленість і міцність знань	23	28	24	27

Аналіз отриманих результатів свідчить, що в експериментальному класі значно покращилась усвідомленість учнів, збільшилась тривалість збереження нових знань у пам'яті, що дозволяє швидше та легше відтворювати вивчений матеріал у необхідних ситуаціях. Це можна пояснити збільшенням рівня усвідомлення отриманих знань, який зріс з 31% до 33%. Водночас, як видно з таблиці, у контрольному класі показники рівня знань та умінь учнів залишились на тому ж рівні, що свідчить про відсутність значних змін. Для перевірки рівня умінь учнів з

обслуговуючої праці було проведено повторне тестування. Дані, отримані в ході повторного тестування, були представлені у порівняльній таблиці рівня умінь учнів, що дозволяє чітко порівняти результати та зробити висновки щодо ефективності застосування розроблених методик і завдань. Аналіз порівняльних даних рівня умінь учнів з теми "Карнавальні та сценічні костюми" показує значний прогрес у результатах експериментального класу (8-А) порівняно з контрольним (8-Б).

Основні висновки: Експериментальний клас (8-А): Високий рівень володіння умінями збільшився до 53,1% (підвищення на майже 50%). Середній рівень зріс з 18,75% до 40,6%. Низький рівень повністю зник, що свідчить про успіх методики в залученні учнів до матеріалу та поліпшення їхніх умінь. Контрольний клас (8-Б): Високий рівень залишився на низькому рівні — лише 6,6%. Середній рівень зріс на 20%, але все ще залишався значно нижчим (33,3%). Низький рівень не зник, а залишався на рівні 40% учнів. Висновки щодо мотивації та зацікавленості: Анкетування показало, що 95% учнів експериментального класу відзначили підвищення мотивації до вивчення моделювання та виготовлення карнавальних костюмів, а також виникнення інтересу до виконуваних завдань. Порівняно з контрольним класом, де інтерес та мотивація не змінилися настільки значно, в експериментальному класі відзначена помітна позитивна динаміка в рівні зацікавленості учнів. Загальний висновок: Результати дослідження підтверджують ефективність запропонованої методики при формуванні естетичної культури старшокласників, підвищенні їхнього рівня активності та зацікавленості у виконанні завдань моделювання та виготовлення карнавальних костюмів.

Критерій №1

(інтерес учнів до уроків технології)

Рівень	Показники
Високий	Учні із великим задоволенням слухають матеріал, виконують практичні роботи, не пропускають уроки обслуговуючої праці. Мають бажання дізнатися більше.
Середній	Учні уважно слухають матеріал, але дізнатися щось нове самостійно не бажають.
Низький	Слухаючи матеріал, учні часто відволікаються. Виконують роботи не тому що їм цікаво, а тому, що цього потребує вчитель.

Щоб надати точний аналіз, було б корисно побачити саму таблицю з даними, оскільки в ній мають бути зафіксовані результати спостережень за інтересом учнів до уроків технології. Можливо, таблиця містить категорії, за якими оцінювався інтерес (наприклад, участь в уроці, емоційне ставлення, активність під час виконання завдань тощо). Як тільки таблиця буде надана, можна здійснити більш точний аналіз результатів.

Таблиця 2.8

№ п/п	Рівень	8-А (контр.)		8-Б (експ.)	
		Чол.	%	Чол.	%
1	Високий	7	46,6	6	46,1
2	Середній	5	33,4	5	38,5
3	Низький	3	20,0	2	15,4

Критерій №2

(рівень сформованості знань та практичних умінь)

Рівень	Показники
Високий	Учень володіє глибокими, міцними знаннями навчального матеріалу та здатний ефективно використовувати їх для

	виконання завдань.
Середній	Учень володіє теоретичними знаннями, але не може узагальнювати їх та правильно використовувати для виконання завдань, що задає вчитель.
Низький	Учень має дуже слабкі знання, не може виконати найпростіші завдання вчителя.

У ході констатуючого експерименту було проведено комплексну перевірку рівня знань, практичних умінь та навичок учнів за допомогою методів опитування і аналізу практичних робіт. Це дозволило оцінити їх підготовленість до виконання завдань, пов'язаних із моделюванням та пошиттям карнавальних костюмів. Результати оцінювання зафіксовано в таблиці

Таблиця 2.9

№ п/п	Рівень	8-А (контр.)		8-Б (експ.)	
		Чол.	%	Чол.	%
1	Високий	4	26,6	2	15,5
2	Середній	8	53,4	7	53,8
3	Низький	3	20,0	4	30,7

Критерій №3

(задоволення учнів від власної праці)

Рівень	Показники
Високий	Учні не відчують втоми під час роботи, із задоволенням довго працюють. Цікавляться як зробити роботу краще.
Середній	Учні працюють із задоволенням, але швидко втомлюються. Не мають бажання краще виконувати роботу.

Низький	Учні працюють без задоволення. Байдуже ставляться до роботи, незацікавлені роботою.
---------	---

Для визначення рівня задоволення учнів від власної праці було використано методи спостереження та аналізу виконаних ними робіт. Це дозволило отримати об'єктивні дані про емоційне ставлення учнів до процесу і результату своєї діяльності. Результати експерименту, які враховують такі критерії, як: Емоційне сприйняття (захоплення, гордість за результат); Оцінка власної роботи (задоволення якістю виконання); Мотивація до подальшої праці (бажання вдосконалювати навички).

Таблиця 2.10

№ п/п	Рівень	8-А (контр.)		8-Б (експ.)	
		Чол.	%	Чол.	%
1	Високий	5	33,4	4	30,7
2	Середній	7	46,6	6	46,2
3	Низький	3	20,0	3	23,1

На етапі формувального експерименту у 8-Б класі було впроваджено розроблені нами методичні рекомендації, спрямовані на вдосконалення процесу навчання та формування естетичної культури учнів. У 8-А класі, який виступав як контрольний, навчання продовжувалося за традиційною програмою без змін.

Мета формувального етапу експерименту полягала у вивченні ефективності застосування нових методичних підходів. Зокрема, проводились такі дії:

- Використання інтерактивних методів навчання (робота в групах, виконання творчих проектів).
- Акцент на розробці та виготовленні карнавальних костюмів з використанням практичних і творчих завдань.

- Заохочення учнів до самостійного пошуку рішень, вдосконалення дизайну та технології пошиття.

Порівняння результатів обох класів після цього етапу дозволить оцінити вплив запропонованих змін на рівень знань, умінь і мотивації учнів. Результати експерименту планується представити у вигляді таблиць та діаграм для наочного аналізу. Чи потрібно детальніше розписати методи роботи або структуру аналізу? Порівняльний аналіз результатів констатуючого і формуючого експерименту показав, що впровадження розроблених методичних рекомендацій значно вплинуло на якість навчального процесу в 8-Б класі, у порівнянні з традиційним підходом у 8-А класі.

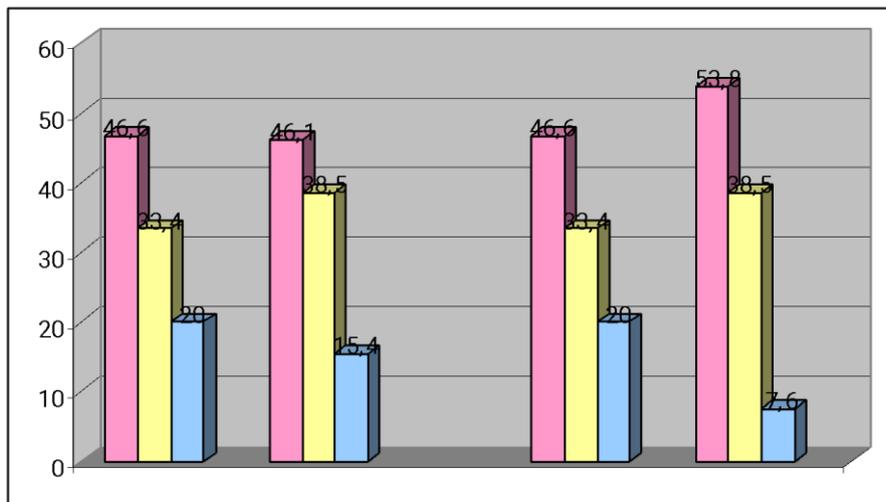
Основні зміни, які були зафіксовані:

1. Інтерес до уроків технології:
 - У 8-Б класі зріс на 15,4%, що свідчить про успішність впроваджених методик.
 - У 8-А класі залишився практично без змін.
2. Рівень отриманих нових знань:
 - У 8-Б класі зріс на 7,7%, що вказує на підвищення ефективності засвоєння матеріалу.
3. Зацікавленість учнів у вдосконаленні своїх умінь:
 - У 8-Б класі зросла на 23,1%, підкреслюючи успішність використання творчих і практичних завдань.

Аналіз динаміки змін представлений у вигляді гістограм (1–3), які демонструють зміни ставлення, мотивації та зацікавленості учнів.

Практичні результати були оцінені за визначеними критеріями через спостереження за учнями та аналіз продуктів їхньої діяльності. У 8-Б класі

покращилась якість виконання практичних завдань, що відображає зростання рівня естетичної культури та сформованості навичок учнів.

Проаналізувавши результати педагогічного експерименту за критерієм "Інтерес до уроків технологій", можна зробити такі висновки:

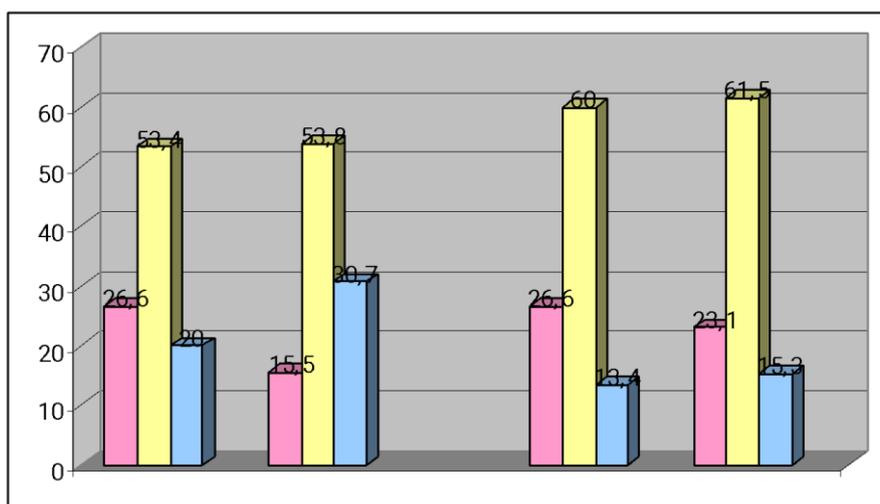
1. Зростання кількості учнів із достатнім рівнем інтересу:
У експериментальному класі (8-Б) цей показник зріс на 7,7%, що свідчить про ефективність застосованих методичних рекомендацій.
У контрольному класі (8-А) змін у цьому показнику не відбулося.
2. Кількість учнів із середнім рівнем інтересу:
У обох класах залишилася без змін, що може свідчити про стабільність середнього рівня мотивації у цій категорії.
3. Зменшення кількості учнів із низьким рівнем інтересу:
У експериментальному класі цей показник зменшився на 7,8%, що вказує на позитивний вплив нововведень. У контрольному класі змін не зафіксовано.

Ці дані підтверджують, що впровадження експериментальної програми сприяло покращенню інтересу до уроків технологій, особливо серед учнів із низьким і достатнім рівнями мотивації.

Критерій № 2 (рівень сформованості знань та практичних умінь учнів). Таблиця 2.11

Рівень	Констатувальний експеримент				Формувальний експеримент			
	8-А клас		8-Б клас		8-А клас		8-Б клас	
	Чол.	%	Чол.	%	Чол.	%	Чол.	%
Достатній	4	26,6	2	15,5	4	26,6	3	23,1
Середній	8	53,4	7	53,8	9	60,0	8	61,5
Низький	3	20,0	4	30,7	2	13,4	2	15,3

Порівняльні діаграми констатувального і формувального експерименту за критерієм «Рівень сформованості знань та практичних умінь учнів»:

Аналіз результатів педагогічного експерименту за критерієм "Рівень сформованості знань та практичних умінь учнів" показав, що в експериментальному класі кількість учнів з достатнім рівнем зросла на 7,6%, в той час як у контрольному класі цей показник залишився на тому ж рівні. У експериментальному класі також на 7,7% зросла кількість учнів із середнім рівнем, а в контрольному класі — на 6,6%. Зниження низького

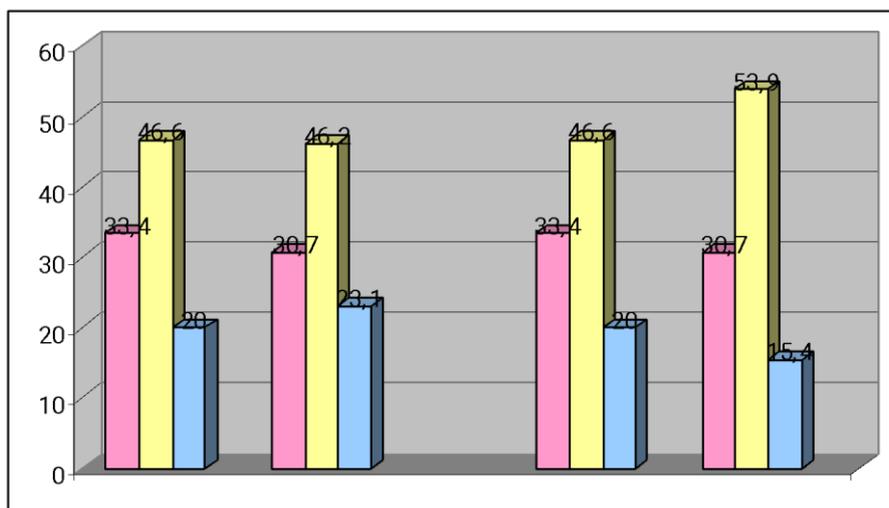
рівня знань і умінь в експериментальному класі склало 15,4%, тоді як у контрольному класі — лише 6,6%.

Критерій № 3 (задоволення учнів від власної праці).

Таблиця 2.12

Рівень	Констатувальний експеримент				Формувальний експеримент			
	8-А клас		8-Б клас		8-А клас		8-Б клас	
	Чол.	%	Чол.	%	Чол.	%	Чол.	%
Достатній	5	33,4	4	30,7	5	33,4	4	30,7
Середній	7	46,6	6	46,2	7	46,6	7	53,9
Низький	3	20,0	3	23,1		20,0	2	15,4

Порівняльні діаграми констатуючого і формуючого експерименту за критерієм «Задоволення учнів від власної праці»:

Аналіз результатів педагогічного експерименту за критерієм "Задоволення учнів від власної праці" показав, що в експериментальному та контрольному класах кількість учнів з достатнім рівнем не змінилася. В експериментальному класі кількість учнів із середнім рівнем зросла на 7,7%, а низький рівень зменшився на 7,7%. Отже, отримані дані підтверджують ефективність розроблених нами методик проведення занять, що можуть бути рекомендовані для застосування на уроках технологій при формуванні естетичної культури старшокласників. Сформульована наукова гіпотеза. Зібрані результати показують, що впровадження уроків технологій для формування естетичної культури старшокласників у навчальний процес сприяє покращенню якості знань учнів.

Висновки з другого розділу

Проведене дослідження з формування естетичної культури старшокласників на уроках технології дозволяє зробити наступні висновки:

Констатувальний експеримент показав низький рівень якості знань учнів. Практичне застосування в шкільній практиці естетичних завдань знаходиться на низькому рівні.

Проведене нами дослідження дає можливість говорити про те, що введення в процес навчання навчання буде сприяти підвищенню пізнавального інтересу учнів та підвищенню якості знань з формування естетичної культури старшокласників на уроках технології. В основу дослідно-експериментальної роботи була покладена програма середньої школи з технології для учнів 8-х класів. Вона включала в себе різноманітні форми проведення уроків /уроки - ігри, уроки - конкурси, самостійна робота тощо/, а також завдання, що були запропоновані учням і на уроці, й як домашнє індивідуальне завдання. Завдання були розроблені з

урахуванням: особливостей учнів; включення школярів у процес спілкування між учителем і учнем; взаємодії у системі “вчитель-учень”.

Нами були запропоновані такі завдання: робота з підручником; малювання моделей одягу; проблемні питання; аналіз карнавальних костюмів різних дизайнерів; виготовлення сучасного дитячого костюму; замальовки тощо. Всі ці завдання давались у поєднанні з активними методами навчання при підготовці до уроку, на уроці, після уроку. Враховувались індивідуальні можливості та здібності кожного учня, завдання давались по ступеню складності.

ВИСНОВКИ

На сучасному етапі формування системи освіти України гостро стоїть проблема особистісно-орієнтованого навчання та представляє все більші вимоги до вчителя, рівня його професіоналізму і майстерності. В зв'язку з цим виникає гостра потреба в пошуку нових форм і методів навчання, які активізували б можливість застосування здобутих знань на практиці.

1. Естетична культура не виникає спонтанно. Її формування супроводжується важливими психологічними та духовними процесами. Протягом історичного минулого, а також в умовах сьогодення естетична культура суспільства постійно розвивається, з'являються нові художньо-естетичні цінності, удосконалюється та розширюється спектр художньо-естетичного освоєння дійсності та мистецтва.

2. Формування естетичної культури особистості відбувається в процесі розвитку у здобувачів освіти почуттів, накопичення великого обсягу знань, формування здібностей людини розпізнавати й переживати прекрасне і потворне, піднесене та низьке, трагічне і комічне, вишукане й елегантне в мистецтві навколишньої дійсності, керуватися виробленими естетичними цінностями у своїй практичній діяльності, створювати красу навколо себе й долати недосконалість світу. При цьому настає естетичне усвідомлення оцінки краси праці, її продуктів і результатів.

3. Сформований естетичний смак та естетичний ідеал, розвинена здатність оцінювати прекрасне дають людині можливість зрозуміти сутність прекрасного. Сприймаючи прекрасне, аналізуючи побачене, порівнюючи з відомим і баченим раніше, людина дає йому певну оцінку. Рівень такого естетичного мислення залежить від розумового виховання, розвитку розумових здібностей, умінь аналізувати й синтезувати інформацію.

4.Процес формування естетичної культури органічно пов'язаний із безпосереднім спілкуванням із естетичними цінностями, розвитком творчої уяви, здібностей до емоційного відгуку на естетичні предмети, із формуванням навичок естетичних спостережень і формуванням у свідомості художніх уявлень, естетичних оцінок. Формування естетичної культури учнів пов'язане з розвиненістю емоційно-чуттєвої культури, що включає: здатність до естетичних переживань; уміння бачити, чути, милуватися прекрасним; володіння системою естетичних знань; наявність досвіду практичної естетичної діяльності; розвиненість моральних якостей. Серед актуальних проблем формування естетичної культури учнів в умовах сучасної школи виокремлено проблему сприйняття творів мистецтва, уміння емоційно відгукуватися на твори мистецтва, відсутність культурологічних та естетичних знань, творчого досвіду.

4. Нині доведено, що в умовах сучасної школи традиційний підхід до проведення уроків технології не завжди себе виправдовує, оскільки урок - це творчість вчителя, а будь-яка схема сковує творчу ініціативу педагога і не сприяє поліпшенню рівня знань учнів.

Індивідуальне навчання максимально стимулює пізнавальну діяльність учнів, їхню ініціативність, самостійність, творчу активність.

5.Констатувальний експеримент показав, що учні 8-го класу мають низький рівень якості знань. В основу формувального експерименту були покладені результати констатуючого експерименту. Нами була розроблена та застосована в шкільній практиці дослідно-експериментальна програма по впровадженню індивідуального підходу до, яка складалася з серії уроків по темі «Виготовлення карнавальних та сучасних дитячих костюмів» і включали в себе уроки - конкурси, уроки-диспути, уроки-рольові ігри. Спостереження і повторне анкетування дозволили нам зробити висновок, що рівень якості знань учнів значно підвищився.

Дослідно-експериментальна програма допомогла підвищити інтерес в учнів, та покращити знання з моделювання одягу.

Таким чином, мета нашого дослідження досягнута, гіпотеза підтверджена, задачі виконані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І.Д. Духовні цінності у розвитку особистості //Педагогіка і психологія. – 1976. – №1. – С.124-129.
2. Бойко О.Д. Історія України: посібник. – К.: "Академвидав", 2003. – 656 с. (Альма-матер).
3. Галуза Л.Ф. Формування миротворчих поглядів студентів педвузів в процесі вивчення іноземної мови: Дис... канд. пед. наук: 13.00.04 /Рівненський економіко-гуманітарний ін-т. – Рівне, 1998. – 211 с.
4. Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: теорія та історія: Навчальний посібник. – К.: Вища шк., 1995. – 237 с.
5. Гданська О.П. Формування гуманістичних ціннісних орієнтацій у студентів вузів культури (на матеріалі кобзарського мистецтва): Дис... канд. пед. наук: 13.00.05 /Київський держ. ун-т культури і мистецтв. – К., 1998. – 179 с.
6. Гончаренко С. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
7. Горда М.С. Морально-етичне виховання студентів педучилища в процесі вивчення літератури рідного краю: Дис... канд. пед. наук: 13.00.02 /Інститут педагогіки АПН України. – К., 1998. – 153 с. + бібліогр.
8. Горожанкіна О.Ю. Формування духовної культури студентів музично-педагогічних факультетів вищих закладів освіти: Дис... канд. пед. наук: 13.00.04 /Південноукраїнський держ. педагогічний ун-т ім. К.Д.Ушинського. – Одеса, 1999. – 189 с.
9. Етика: Навч. посібник /Т.Г.Аболіна, В.В.Єфименко, О.М.Лінчук та ін. – К.: Либідь, 1992. – 328 с.
10. Журба К.О. Виховання духовності у підлітків в сучасній українській сім'ї і школі: Дис... канд. пед. наук: 13.00.07 /Інститут проблем виховання АПН України. – К., 2000. – 261 с.

11. Ковальчук І.В. Моральне виховання учнів українських шкіл Буковини (друга половина ХІХ – початок ХХ століття): Дис... канд. пед. наук: 13.00.01 /Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника. – Чернівці, 2001. – 250 с.
12. Колодій І.С. Формування морально-бойових якостей у воїнів Збройних Сил України: Дис... канд. пед. наук: 13.00.04 /Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. – К., 1998. – 198 с.
13. Лісова, С. В. (2010). Естетична культура особистості як складова підготовки майбутнього фахівця в системі професійної освіти. Вісник Житомирського державного університету, 50, 60-63 (Lisova, S. V. (2010). Aesthetic culture of personality as a component of a future specialist's training in the vocational education system. Bulletin of Zhytomyr State University, 50, 60-63).
14. Малихін А.О. Виховання моральної свідомості учнів 5-7 класів на уроках трудового навчання: Дис... канд. пед. наук: 13.00.02 /Бердянський держ. педагогічний ін-т ім. П.Д.Осипенко. – Бердянськ, 2000. – 224 с.
15. Марчук І.П. Активізація процесу морального виховання майбутніх правоохоронців: Збірник наукових праць. Педагогічні науки. – Вип.36. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2004. – С.112-119.
16. Марчук І.П. Діагностика стану морально-професійних якостей майбутніх правоохоронців: Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: Зб. наук. пр. /Редкол.: Т.І.Сущенко (відп. ред.) та ін. – Київ-Запоріжжя. – 2002. – Вип. 27. – С. 409-414.
17. Марчук І.П. Система вихідних принципів морально-професійної підготовки курсантів юридичного вузу //Збірник наукових праць. Педагогічні науки. – Вип.36. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2004. – С.260-263.
18. Марчук І.П. Фактори розвитку професійно-моральних

цінностей курсантів юридичного ВНЗ // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. – Вип.37. – Херсон: Вид-во ХДУ, 2004. – С.267-270.

19. Сухомлинський В.О. Виховання високих моральних якостей і норм поведінки // Як виховати справжню людину. – К.: Рад. шк., 1975. – С.158.

20. Сучасний тлумачний словник української мови (Уклад.: Олексієнко Л.П., Шумейло О.Л.). – К.: Кобза, 2002. – 544 с.

21. Томашевський В.В. До питання формування естетичної культури майбутніх дизайнерів.// Актуальні проблеми державного управління, педагогіки і психології : зб. наук. праць ХНТУ. – Вип. 2 (7). – Херсон, 2012. – С. 463 – 468.

22. Томашевський В.В. Естетична культура як соціально-історична категорія // Педагогіка вищої та середньої школи: зб. наук. праць / за ред З.П.Бакум. – Кривий Ріг, 2013. – Вип. 38. – С.355-361.32

23. Томашевський В.В. Формування естетичної культури майбутніх дизайнерів як науково-педагогічна проблема / В.В. Томашевський // Аспекти мистецької освіти: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Теоретико-методологічні аспекти мистецької освіти: здобутки, проблеми та перспективи» (м. Умань, 22 жовтня 2015 р.) та Всеукраїнського науково-методичного семінару «Молодь, освіта, наука та мистецтво» (м. Умань, 27 листопада 2015 р.) – Умань: ПП Жовтий О.О., 2015. – С. 25 – 28.

24. Побережна Л. Л. Розвиток естетичної культури студентів музично-педагогічних факультетів засобами української музики: автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.02 – теорія і методика навчання музики і музичного виховання; Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова. – Київ : НПУ ім. М.Драгоманова, 2001. – 22 с.

25. Федь А.М. Естетичний світ педагога: Монографія. / А.М. Федь. – Слов'янськ: ПП «Канцлер», 2005. – 300 с.

26. Фірсова Л.С. Декоративно-прикладне мистецтво як засіб формування естетичної культури дорослих // Вісн. Черкас. унту. Сер. Пед. науки. – 2010.– С.104 -109

27. Шевченко, Г. П., Антоненко, Т. Л., Бєлих, О. С., Зелєнов, Є. А., Карпенко, І. М., Крсєк, О. Є., Рашидова, С. С., Рашидов, С. Ф., Фунтїкова, Н. В., Шайкіна, О. О. (2013). Духовно-культурні цінності виховання людини (монографія). Луганськ: НОУЛІДЖ (Shevchenko, G. P, Antonenko, T. L, Belykh, O. S, Zelenov, E. A., Karpenko, I. M., Krsek, O. E., Rashydova, S. S., Rashydov, S. F., Funtikova, N. V., Shaikina, O. O. (2013).

28. <https://pedscience.sspu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/11/10-1.pdf>

29. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/3236/1/%D0%A1%D0%A3%D0%A2%D0%9D%D0%86%D0%A1%D0%A2%D0%AC_%D0%9F%D0%9E%D0%9D%D0%AF%D0%A2%D0%A2%D0%AF.pdf

30. <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/11164/>

31. <https://soc.univ.kiev.ua/sites/default/files/library/elopen/aktprob.18.193.pdf>

32. <https://esu.com.ua/article-51455>

33. <https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/46295>

34. <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1777152>